

JYX



JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kumpulainen, Kaisu; Koskinen-Koivisto, Eerika

Title: Johdanto : kestävä kulttuurisuunnittelu

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat 2024

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Kumpulainen, K., & Koskinen-Koivisto, E. (2024). Johdanto : kestävä kulttuurisuunnittelu. In E. Koskinen-Koivisto, & K. Kumpulainen (Eds.), *Kestävä kulttuurisuunnittelu* (pp. 5-16). Jyväskylän yliopisto. Sophi, 155. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9870-7>

Johdanto:

Kestävä kulttuurisuunnittelu

Kaisu Kumpulainen ja Eerika Koskinen-Koivisto

Kestävyys näkökulmana kulttuurisuunnitteluun

Kulttuurisuunnittelu (cultural planning) on viime vuosina vahvistunut suosiotaan menetelmänä lisätä asukkaiden osallisuutta erityisesti kaupunkien kehittämisessä. Kulttuurisuunnittelun suosion taustalla on sektorihallinnon ja ylhäältä alaspäin toimivan ohjauksen kykenemättömyys vastata globaaleihin haasteisiin (Häyrynen 2017, 7–8). Kestävä kehitys ja yhteiskunnan kestävyysmurroksen edistäminen on näistä haasteista suurin, ja sen toteuttaminen edellyttää kokonaisvaltaisia muutoksia kaupunkien, alueiden ja maaseutuyhteisöjen rakenteissa ja käytännöissä.

Kestävä kehitys ja kestävyysmurroksen toteuttaminen paikallisella tasolla ja ihmisten arjessa edellyttää kansalaisten osallistumista (McPhearson et al. 2021). Kaupunki- ja aluesuunnittelun kaavamaisuus ja lain sanelema järjestys eivät useinkaan salli yhteisöistä lähtevää itseohjautuvaa muutosta (Häyrynen 2017, 8). Vaikka laissa on jo vuosikymmenten ajan edellytetty yhteisöjen kuulemista, on kaavoituksen käytännöissä ollut pitkään kyse kuitenkin enemmän tiedottamisesta kuin kahdensuuntaisesta

vuorovaikutuksesta (ks. esim. Peltonen, Tuomisaari & Kanninen 2008; Kanninen & Backlund 2017; Kahila-Tani & Kyttä 2017). Uudet vaikuttamisen kanavat kuten sosiaalinen media, jotka mahdollistavat asukkaiden yhteisen keskustelun ja matalankynnyksen toiminnan, ovat lisänneet mahdollisuuksia osallistaville menetelmille kaupunkien ja alueiden suunnittelussa ja kehittämisessä (esim. Lapintie 2017).

Suomen kestävyyspaneeli on määritellyt kuusi polkua evästykseksi kestävyysmurroksen tekemisessä (Kestävyyspaneeli 2020). Julkaisun mukaan kestävydestä tulee uusi normaali yksilöiden ja yhteisöjen arjessa, ja kestäviä ratkaisuja koskevan suunnittelun pitää pohjautua tiedon lisäksi yhteistoimintaan. Lisäksi peräänkuulutetaan tarvetta kansalaisten keskinäiselle luottamukselle ja uusien, kestävämpien arjen rutiinien kehittelyyn ja kokeilemiseen. Muutosta kohti kestävämpää arkea ei voi tehdä käskyttämällä ylhäältä alaspäin, vaan yksilöiden ja yhteisöjen täytyy olla motivoituneita muuttamaan elämäänsä. Aktiivisen toimijuuden vahvistaminen, valtauttaminen, on myös kulttuurisuunnittelun kantavana periaatteena (Häyrynen 2017, 21). Asukkaat ja yhteisöt ovat oman asuinalueensa asiantuntijoita ja heidän näkemyksiään ja toimijuuttaan täytyy kunnioittaa.

Ympäristöongelmien ratkaiseminen vaatii sektorirajoja ylittävää yhteistyötä ja kansalaisyhteiskunnan näkyvää roolia (Itä-Suomen yliopisto 2021). Sektorien välisyys onkin osallistumisen ohella toinen kulttuurisuunnittelun olennainen ulottuvuus, eikä se rajaudu pelkästään kulttuurisektorin toimintakentäksi (Häyrynen 2017, 8, 11). Paikallisia suunnitteluprosesseja toteutetaan usein kunnissa, joissa on vakiintuneet työnjaot ja toimintakentät. Kulttuurisuunnittelu haastaakin erityisesti kunnallisia ja alueellisia viranhaltijoita yhteiseen sektorirajat ylittävään toimintaan ja tuo siihen mukaan muita alueellisia ja paikallisia toimijoita julkisen lisäksi kolmannelta sektorilta.

Kestävän kulttuurisuunnittelun tavoitteena ei ole pelkästään lisätä yksilöiden ja yhteisöjen osallistumista kaupunkien, alueiden ja yhteiskuntien kehittämiseen, vaan edistää kulttuurisuunnittelun avulla kestävä kehitystä paikallisella tasolla. Kestävä kulttuurisuunnittelu voidaan ajatella suppeasti sellaiseksi kulttuurisuunnitteluksi, jolla pyritään kehittämään ja edistämään ekologisempia paikallisia ratkaisuja. Laajemmin määriteltynä se tarkoittaa, että yksilöiden ja yhteisöiden osallisuuden ja osal-

listumisen lisääminen vahvistaa jo itsessään paikallista kestävyyttä. Tällöin korostuvat kestäväen kehityksen ekologisen näkökulman lisäksi sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus.

Sosiaalisessa ja kulttuurisessa kestävyudessa korostetaan hyvinvoinnin takaamista sekä nykyisille että tuleville sukupolville. Ekologista kestävyuden saavuttamisen kannalta on keskeistä, että kaikki kansalaiset kokevat kestävyysmurroksen arkeensa vaikuttavat muutokset yhteiskunnallisesti hyväksyttävänä. Tämä taas edellyttää riittävän taloudellisen toimeentulon (kestävyyden taloudellinen ulottuvuus) takaamista kaikille sekä lisäksi kansalaisten perushyvinvoinnista ja tasa-arvosta huolehtimista. (Ympäristöministeriö, n.d.)

Kestäväen kulttuurisuunnittelun tavoitteena on asukkaiden ja yhteisöjen osallistuminen sekä toimijuuden ja hyvinvoinnin vahvistaminen. Tämän teoksen tekstit käsittelevät kestäväen kulttuurisuunnittelun lähtökohtia: osallistumista, sen mahdollistavia menetelmiä sekä yhteiseen hyvään tähtäävää jaettua asiantuntijuutta. Niissä pureudutaan myös kestäväen suunnittelun ja yhteisen toiminnan haasteisiin. Koska kulttuurisuunnittelua toteutetaan erilaisten hankkeiden toimesta, sen tuottamat hyvät käytänteet eivät välttämättä siirry paikallisten toimijoiden käyttöön, eikä sitä pystytä toteuttamaan pitkäjänteisesti.

Osallistumisen merkitys kestäväen kulttuurisuunnittelun lähtökohtana

Kirjan ensimmäisessä osiossa käsitellään kulttuurisuunnittelun perustavia näkökulmia ja määrittelyjä. Lisäksi keskustellaan osallisuudesta, taiteesta ja kulttuurista, digiosallisuudesta ja yhteiskehittämisestä, kestävästä kehityksestä sekä yhteisöistä ja osallistumisen esteistä. Kansalaisten osallistuminen ja osallisuus edistävät kestäväen kehitystä lisäämällä hyvinvointia sekä vähentämällä eriarvoisuuden ja syrjäytymisen kokemuksia (Meriluoto & Litmanen, 2019). Kulttuurisuunnittelussa puhutaan paikallisista kulttuurisista voimavaroista tai resursseista (cultural resources) (Duxbury et al. 2015; Häyrynen 2017, 18–19; Hovi 2021, 32–34). Kulttuuriset resurssit viittaavat käsitteenä kulttuurin laajaan määritelmään, jossa kulttuuri nähdään laajemmin kuin pelkästään kulttuuri- tai

taidetoimintana (Mercer 2006, 8; Stevenson, 2014; Hovi 2021). Kaupunkien ja alueiden näkeminen kulttuurisina ilmiöinä korostaa niiden dynaamista ja moninaista luonnetta (Häyrynen 2017, 8).

Pia Hovi esittelee artikkelissaan *Kulttuuri- ja taidelähtöisyydellä osallistumista ja osallisuutta kulttuurisuunnitteluprosessiin*, mistä kulttuuri-suunnittelu on lähtenyt liikkeelle, millaisiin periaatteisiin se pohjautuu, ja miten se on kehittynyt maailmalla ja Suomessa. Hän pureutuu osallistumisen ja osallisuuden teemoihin, jotka näkyvät ylhäältä alaspäin (*top-down*) ja alhaalta ylöspäin (*bottom-up*) suuntautuviissa suunnittelutavoissa. Hovi tarkastelee osallistumisen mahdollisuuksia osallistumisen portaiden (ladders of citizen participation, Arnstein 1969) kautta. Hän pohtii myös, millainen rooli taiteella ja taiteilijoilla on ollut kulttuurisuunnittelussa.

Digitaalisuudella on ollut viime aikoina merkittävä rooli kansalaisosallisuuden edistämässä, sillä se voi mahdollistaa osallistumisen keskusteluihin ja päätöksentekoon paikasta riippumatta. Näin ollen digitaalisuus tukee myös ekologisuutta, kun kansalaisten ei osallistuakseen aina tarvitse liikkua ja tiettyjen resurssien käyttöä voidaan tehostaa lisäten esimerkiksi tavoitettavuutta. Parhaimmillaan digitaaliset alustat voivat myös tukea yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta. Toisaalta alustojen anonyymius voi myös ruokkia konflikteja ja polarisaatiota, ja digitaalisten sovellusten käyttöön liittyy myös monimutkaisia kysymyksiä saavutettavuudesta ja eriarvoisuudesta. Artikkelissaan *Digiosallistuminen kulttuurisuunnittelun lähtökohtana* Riitta Hänninen, Laura Pajula, Viivi Korpela ja Joonas Karhinen tarkastelevat digiosallistumisen eri puolia ja ulottuvuuksia sekä erityisesti siihen liittyviä haasteita.

Kuten digitalisaatioon, myös kaupunkien ekologisiin kehitystavoitteisiin sisältyy monimutkaisia yhtälöitä. Antti Wallin, Pauliina Lehtonen, Jarkko Salminen, Kaisa Hynynen, ja Liisa Häikiö pohtivat ekologisuuden edistämiseen liittyviä sosiaalisia kysymyksiä artikkelissaan *Ekososiaalinen osallisuus kulttuurisuunnittelussa*. Ongelmallista on, että kaupunkien kehittämisohjelmat ovat useimmiten vahvasti poliittis-hallinnollisesti määriteltyjä, ja kehittäminen suuntautuu ylhäältä-alas eli hallinnosta kaupunkitilaan ja kansalaisiin. Kestävyyttä edistetään talouskasvun ehdoilla, eikä tällainen kaupunkikehitys useinkaan rakennu alueiden ja yhteisöjen historian, kulttuurin ja aiempien toimintojen ympärille.

Artikkelissa tarkastellaan ekososiaalista osallisuutta Tampereelle sijoittuvissa lähiöissä kysyen, miten asukkaat kokevat osallisuutta lähiympäristöönsä, miten lähiyhteisö vaikuttaa kestävien käytäntöjen edistämiseen, ja miten asukkaat osallistuvat kestävästä kaupungin kehittämiseen.

Kulttuurisuunnittelun lähtökohtana on paikallisten kulttuuristen resurssien huomioiminen kaupunkien ja alueiden suunnittelussa. Kaisu Kumpulainen, Mervi Luonila, Olli Ruokolainen, Aino Leppänen ja Eerika Koskinen-Koivisto tarkastelevat artikkelissaan *Kulttuuriset resurssit ja yhteisölliseen toimintaan osallistumisen esteet* lähiöiden kulttuurisia resursseja yhteisölliseen toimintaan osallistumisen kautta. Erityisenä kiinnostuksen kohteena ovat paikalliseen toimintaan osallistumisen esteet, joiden tunnistaminen ja loiventaminen on tärkeää, jos halutaan lisätä kansalaisten osallistumista ja vaikuttamista asuinalueensa kehittämiseen. Yhteisölliseen toimintaan osallistumisessa on erilaisia taloudellisia, hallinnollisia, sosiaalisia ja mentaalisia esteitä, mutta koska ihmisten kokemukset esimerkiksi turvallisuudesta ovat erittäin yksilöllisiä, yhteisen kuvan muodostaminen on haastavaa. Seuraavassa osiossa pureudutaankin kulttuurikartoituksen käytäntöön ja asukkaiden kokemusten ja niille rakentuvan tiedon tavoittamisen keinoihin.

Kulttuurikartoituksen menetelmiä ja lähestymistapoja

Artikkelikokoelman toisessa osiossa käsitellään korostuneemmin kulttuurisuunnitteluhankkeiden käytännön toteuttamista, kartoituksen menetelmiä ja niiden tavoitteita. Artikkeleissa pohditaan erityisesti paikkasidonnaisen tiedon tuotantoa ja yhteisön näkökulmaa. Kulttuurisuunnittelussa kaupungit, alueet ja yhteisöt nähdään monimuotoisina ja dynaamisina ympäristöinä (Häyrynen 2017, 15–16). Vaikka kulttuurisuunnittelu kohdistetaan tietylle alueelle, ei paikkaa ymmärretä staattisena, vaan avoimena ja moninaisena kohtaamispaikkana (emt., 16).

Kulttuurisuunnitteluprosessi alkaa yleensä kulttuurikartoituksella (cultural mapping), jossa kootaan tietoa paikallisten yhteisöjen kulttuurisista resursseista ja suhteista lähiympäristöön (Duxbury et al. 2015; Häyrynen, 2017, 18–19). Maunu Häyrynen ja Ilona Hankonen kysyvät artikkelissaan *Kaupunkiluonto lähtökohtana transformatiiviselle kult-*

tuurisuunnittelulle: Yhteisöllinen kokemustieto Porin Varvourinjuovan rannoista, miten kulttuurisuunnittelua voisi päivittää ja ulottaa käsittelemään myös kaupunkiluontoa. Luontoulottuvuuden mukaan ottaminen osaksi kaupunkikulttuurin ja elämäntavan tarkastelua mahdollistaisi heidän mukaansa *kestävän muutoksen* (sustainability transformation) paikallisten ulottuvuuksien ymmärtämisen. Kulttuurikartoituksen tuottama kokemuksellinen paikkatieto on tällöin avainasemassa.

Kokemuksellista paikkatietoa voidaan tuottaa karttapohjaisten menetelmien lisäksi myös taiteen ja luovien menetelmien keinoin. Useassa lähi-aikoina toteutetussa suomalaisissa kulttuurisuunnitteluhankkeessa onkin sovellettu erilaisia taidelähtöisiä menetelmiä. Laura Seesmeri ja Katrina Virtanen esittelevät artikkelissaan *“Paljon on roihunu täällä.” Taidelähtöisyys ja paikkatieto osallistamisen menetelminä Porin Pihlavan menetettyjen paikkojen kartoittamisessa* yhteisötaideaktiiviteettien tuottamaa kokemuksellista paikkatietoa. Niiden avulla tuli esille jaettua tunneperäistä ja kokemuksellista tietoa, joka voitiin tuoda myös muiden kuin aktiiviteettiin osallistuneiden asukkaiden ulottuville ja vahvistaa näin positiivista kuuluminen tunnetta ja paikallista identiteettiä.

Kulttuurikartoituksen menetelmänä voidaan soveltaa muistitietotutkimusta, joka on myös keino tuoda näkyväksi paikallista tietoa ja yhteisön omaa ymmärrystä historiastaan. Artikkelissaan *Yhteisöllinen muisti ja paikallinen tieto* Outi Fingerroos ja Riina Haanpää avaavat yhteisölähtöisen muistitietotutkimuksen lähtökohtia ja yhteisöllisen muistin merkitystä kahdessa eri paikkoihin sijoittuvassa muistitietohankkeessa, jotka on toteutettu yhteistyössä opiskelijoiden kanssa Jyväskylän yliopiston Kulttuurit ja yhteisöt muuttuvassa maailmassa (KUMU) -tutkinto-ohjelman sekä Turun yliopiston Porin kampuksen Kulttuuriperinnön ja maisemantutkimuksen yksikön kanssa. Kirjoittajat korostavat, että yhteisölähtöisen muistitietotutkimuksen toteuttaminen vaatii sitoutumista ja aktiivista osallistumista molemmilta osapuolilta, sekä tutkijoilta että paikallisen yhteisön jäseniltä. Paikallisille osallistujille yhteistyön ydin on siinä, että yhteisölliset muistitietoprojektit tuovat esiin sen, mitä he itse pitävät tärkeänä, kiinnostavana ja muistamisen arvoisena.

Monesti kulttuurikartoitus on luonteeltaan monimenetelmäistä, ja eri menetelmien avulla saadaan esille monikerroksisuutta ja moniäänisyyttä (ks. Seesmeri 2022). Tämän artikkelikokoelman taustalla olevan

lähiötutkimushankkeen kulttuurikartoituksen vaiheita esitellään Eerika Koskinen-Koiviston, Olli Ruokolaisen, Aino Leppäsen, Mervi Luonilan, Sanna Ojalamin ja Kaisu Kumpulaisen artikkelissa *Monimenetelmäisen kulttuurikartoitus lähiötutkimuksessa*, jossa tarkastellaan eri menetelmien käytännön toteutusta ja niiden tuottaman tiedon yhteensovittamista. Artikkelissa kuvataan aineistontuottamisen eri vaiheita ja tapoja sekä pohditaan, miten eri menetelmien kautta saatu tieto voivat täydentää toisiaan ja miten niiden tuottama tieto palvelee kestävästä kulttuurisuunnittelusta.

Monimuotoistuva asiantuntijuus kulttuurisuunnittelussa

Kirjan kolmas osio pureutuu tutkijan ja kentän yhteiseen tiedontuotantoon, tutkijan rooliin ja toimijuuteen sekä kulttuurisuunnitteluprosessin yhteydestä valtaan ja laajempiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Maunu Häyrynen (2017, 14) korostaa kulttuurisuunnittelun sijoittuvan usein tutkimuksen ja suunnittelun rajapinnalle. Kulttuurikartoitus on lähtökohtaisesti tutkimusperusteista, mutta samalla siihen sisältyy tulevaisuus- ja kehittämisorientaatio. Koska kulttuurikartoitusta tekevät tutkijat ja kehittäjät toimivat yhdessä yhteisön kanssa sen tulevaisuuden hyväksi, ei tutkimus pyri neutraaliuteen, vaan se voidaan toteuttaa esimerkiksi toimintatutkimuksena, joka tähtää positiiviseen muutokseen (Toikko & Rantanen 2009, 29–30).

Kulttuurisuunnittelua pyritään toteuttamaan asukkaiden, paikallisyhteisön keskeisten toimijoiden ja paikallishallinnon yhteisenä prosessina eli yhteiskehittämisenä (ks. Häyrynen 2017, 21; Kalliomäki & Vahlo 2017, 107–109). Sen yleisinä tavoitteina ovat erilaisten sidosryhmien hyödyntäminen suunnittelussa ja kehittämisessä, arjen ongelmien tunnistaminen, asiantuntijoiden tiedon ja kokemustiedon yhdistäminen ja vastuullinen toiminta. (Kalliomäki & Vahlo 2017, 107–109.) Yhteiskehittämisen näkökulma nostaa pintaan eri toimijoiden roolit ja intressit, mukaan lukien kulttuurisuunnittelua soveltavien tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttajien omat roolit ja sitoumukset (ks. Kalliomäki & Vahlo 2017, 130–132).

Toimintatutkimus ja yhteiskehittäminen tuottavat yhteisesti rakentuvaa tietoa ja edellyttävät uudenlaista suhtautumista tietämiseen ja asian-

tuntijuuteen. Kulttuurikartoitusta voidaan toteuttaa esimerkiksi kansatutkijuuksena, jossa tiedon kerääjinä ja tuottajina toimivat tavalliset kansalaiset. Pasi Mäenpää, Henrietta Grönlund ja Jana Turk esittelevät artikkelissaan *Kansatutkimusta kokeilemassa: Itä-Helsingin iäkkäät koronaoloissa* pandemia-aikana toteutettua kansatutkimushanketta, jossa tarkasteltiin Itä-Helsingissä asuvien yksinäisten ja iäkkäiden ihmisten kokemuksia arjestaan koronatilanteessa. Haastattelijoina toimivat naapuruuspiirien vapaaehtoiset, jotka tapasivat yksinäisiä ja eristyksessä olevia ikäihmisiä. Kansatutkimuskokeilu onnistui sikäli, että tutkijat saivat rekrytoitua vapaaehtoisia, jotka olivat poikkeustilanteen johdosta erittäin motivoituneita tehtävään. Haastateltavien tavoittamisessa merkittäviä olivat yhteisöissä ennalta tutut välittäjät eli yhdyskuntatyöntekijät. Kirjoittajat kuitenkin myöntävät, että moniportainen prosessi jätti tutkijat väistämättä etäiseksi, mikä puolestaan vaikuttaa heidän mahdollisuuksiinsa tulkita tuotettua aineistoa. He kuitenkin kannustavat paikallisten asukkaiden tarpeita tutkivia kokeilemaan kansatutkijuuksia menetelmänä, koska sillä on selkeästi voimaannuttavia vaikutuksia.

Joskus kulttuurisuunnitteluhankkeen lähtevät asukasaktiiveina toimivista tutkijoista kuten Minni Haanpään, Maria Hakkaraisen ja Anu Harju-Myllylahon artikkelissa *Arjen utopia? Asukasaktiivisuuden kollektiivista autoetnografiaa*, joka käsittelee Rovaniemen Korkalovaaran kaupunginosassa asuvien tutkijoiden omia kokemuksia asukasaktiivisuudesta ja sen tuottamasta osallisuudesta. Tekstissään kirjoittajat pohtivat omaa tietoperustaista osaamistaan ja asiantuntijan rooliaan sekä vuorovaikutustaan yhtäältä kaupungin viranhaltijoiden ja toisaalta muiden asukkaiden kanssa. He analysoivat myös toimintansa sosio-materiaalista ja affekttiivista ulottuvuutta: kaupunginosaan liittyvien muistojen ja kuulumisen tunteen näkyväksi tekeminen kaupunginosakerrosten ja Korkalovaaraan liittyvien tuotteiden kautta on ollut voimaannuttavaa paitsi sekä aktivistitutkijoille että muille asukkaille.

Muutokset tiedon luonteessa ja erilaiset asiantuntijuuden ulottuvuudet ovat olennainen osa kestävyuden edistämistä. Mari Kattilakoski ja Kaisu Kumpulainen tarkastelevat artikkelissaan *Monimuotoistuva tieteilinen asiantuntijuus – tutkija kehittämisen kentällä ja yhteiskunnallisena vaikuttajana* monimuotoistuvaa asiantuntijuutta sekä tutkijan roolia kehittämisen kentällä ja yhteiskunnallisena vaikuttajana. Kirjoittajat ovat toimineet monenlaisissa maaseudun kehittämiseen liittyvissä asiantunti-

jatehtävissä. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja kehittämisen tavoitteet ovat usein erilaiset kuin tieteellisen tutkimuksen ja näillä kentillä toimii omat logiikkansa, joita he avaavat tekstissään. Tutkijan yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen tehtävästä muodostuu heidän mukaansa kaksoisrooli, joka haastaa tutkijan identiteettiä. Kehittämisen kentällä merkitykselliseksi muodostuukin erilaisten tietämisen tapojen kohtaaminen ja limityminen.

Artikkelikokoelman viimeisessä tekstissä *Osallistumisen ja osallistamisen politiikat ja ideologiat* Hanna-Mari Husu ja Katja Mäkinen palauttavat keskusteluun kulttuurisuunnittelun keskeisen lähtökohdan, osallistumisen ja osallisuuden taustalla vaikuttavat ajatusmallit. Kirjoittajien lähtökohtana on osallistumisen ideaalin paradoksit: osallistuminen läpäisee kulttuurisuunnittelun idean jo lähtökohtaisesti, mutta osallistumisohjelmat ja -suunnitelmat eivät silti välttämättä lisää asukkaiden roolia elinympäristönsä suunnittelussa. Artikkelit pureutuukin osallistavan hallinnan ja hallinnallisuuden näkökulmiin, jotka auttavat näkemään epätasapainoisia valta-asetelmia ja epäkohtia, joita osallistumiseen ja osallistavaan kaupunkisuunnitteluun väistämättä sisältyy. Kriittinen näkökulma on ehdottoman tärkeä, mikäli kulttuurisuunnittelua halutaan kehittää edelleen ja toteuttaa kestävästi.

Lopuksi

Kestävä kehitys ei tarkoita pelkästään uusien toimintatapojen omaksumista, vaan se edellyttää menneen ja tulevan yhdistämistä sekä jatkumon luomista olemassa olevien kulttuuristen voimavarojen ja uusien toimintamallien välille. Kulttuurisuunnittelun avulla on mahdollista tunnistaa paikallista tietoa ja resursseja, joiden varaan tulevaisuutta voidaan rakentaa. Esimerkiksi tieto paikkakunnan menneisyydestä, jaetut muistot ja tieto lähiluonnosta ovat merkityksellisiä kulttuurisia voimavaroja, jotka vahvistavat paikallista identiteettiä.

Paikallisella tiedolla on sekä vertikaalinen, sukupolvien välistä jatkuvuutta, että horisontaalinen, vuorovaikutusta eri ryhmien välillä edistävä ulottuvuus. Kun eri väestöryhmät osallistuvat kulttuurikartoitukseen eri tavoilla ja tuovat erilaisia kokemuksia ja näkemyksiä yhteen, tapahtuu

molempien ulottuvuuksien välistä tiedonvaihtoa. Osallistuminen, yhteinen toiminta ja tiedontuotanto voivat parhaimmillaan johtaa paikallisen yhteisön voimaantumiseen.

Useat tämän teoksen teksteistä (Wallin et al., Kumpulainen et al., Koskinen-Koivisto et al., Virtanen & Seesmeri, Mäenpää et al.) käsittelevät tapaustutkimuksia suomalaisissa lähiöissä, jotka toteutettiin Ympäristöministeriön lähiöohjelman (2020–2022) puitteissa. Ohjelman tavoitteena oli saada Suomen suurimpien kaupunkien asuinalueille myönteistä kehitystä, ehkäistä asuinalueiden eriytymistä eli segregatiota, lisätä asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta, edistää asuinalueiden elinvoimaisuutta ja turvata niiden palveluiden ja asumisen hyvä taso. Kulttuurisuunnittelu on yksi monista keinoista edistää näitä tavoitteita. Tämä julkaisu on lähiöohjelman rahoittaman tutkimushankkeen “Kulttuuri-toiminnan muodot ja merkitykset 2020-luvun lähiöissä. Kaksi tapaustutkimusta Jyväskylässä” tutkijoiden toteuttama.

Lähteet

Verkkosivut

Itä-Suomen yliopisto 2021. Kansainvälinen tutkijaryhmä linjaa kestävyysmurroksen viisi periaatetta 15.3.2021. <https://www.uef.fi/fi/artikkeli/kansainvalinen-tutkijaryhma-linjaa-kestavyysmurroksen-viisi-periaatetta>

Kestävyyspaneeli 2020. https://www.kestavyyspaneeli.fi/wp-content/uploads/sites/41/2020/02/Kuusi-polku-kestavyteen_julkaisu2020.pdf

Ympäristöministeriö. Mitä on kestävä kehitys? <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>.

Kirjallisuus

Arnstein, Sherry R. (1969) A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224.

Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.) (2017) *Kansalaiset kaupunkia kehittämässä*. Tampere University Press. Tampere.

- Duxbury, Nancy, Garrett-Petts, W.-F & MacLennan, David. (2015) Cultural Mapping as Cultural Inquiry: Introduction to an Emerging Field of Practice. Teoksessa Nancy Duxbury & W.F Garrett-Petts & David MacLennan (toim.). *Cultural Mapping as Cultural Inquiry*, 1–42. Routledge. New York & Abigdon.
- Ghilarci, Lia (2018) Making cohesive cities by planning culturally. Teoksessa Anna-Maija Halme, Tapani Mustonen, Jussi-Pekka Taavitsainen, Suzie Thomas & Astrid Weij (toim.). *Heritage is ours. Citizens Participating in decision making. Publication based on the Forum of the European Heritage Congress in Turku, Finland, 11–15 May 2017*. Europa Nostra. Helsinki.
- Hovi, Pia (2021) *Kyl maar tääl kaikenlaista kulttuuria on! Kulttuurisuunnittelu kokonaisvaltaisena kulttuuri- ja taidelähtöisenä yhteiskehittämisen menetelmänä*. Turun yliopiston julkaisuja 554. Humaniora. Turun yliopisto. Turku.
- Häyrynen, Maunu (2017) Kulttuurisuunnittelu, kulttuurikartoitus ja suomalainen kaupunkikehittäminen. Teoksessa Maunu Häyrynen & Antti Wallin (toim.) *Kulttuurisuunnittelu*. Kaupunkikehittämisen uusi näkökulma, 7–28.
- Häyrynen, Maunu & Wallin, Antti (2017) *Kulttuurisuunnittelu. Kaupunkikehittämisen uusi näkökulma*, 7–28. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.
- McPhearson, Timon, Raymond, Christopher, M., Gulrud, Natalie, Albert, Christian, Coles, Neil, Fagerholm, Nora, Nagatsu, Michiru, Stahl Olafsson Anton, Soininen, Niko & Vierikko, Kati. Radical changes are needed for transformations to a good Anthropocene. *npj Urban Sustainability* 1, 5 (2021). <https://doi.org/10.1038/s42949-021-00017-x>.
- Mercer, Colin (2006) Cultural Planning for Urban Development and Creative Cities. http://www.kulturplan-oresund.dk/pdf/Shanghai_cultural_planning_paper.pdf.
- Kahila-Tani, Maaret & Kyttä, Marketta (2017) Laajapohjaisella vuorovaikutuksella kohti vaikuttavaa osallistumista. Teoksessa Pia Bäcklund, Jouni Häkli & Harry Schulman (toim.) *Kansalaiset kaupunkia kehittämässä*, 137–160.
- Kalliomäki, Heli & Vahlo, Jukka (2017) Kulttuurisuunnittelu lähestymistapana kaupunkien yhteiskehittämiseen. Teoksessa Maunu Häyrynen & Antti Wallin (toim.) *Kulttuurisuunnittelu. Kaupunkikehittämisen uusi näkökulma*, 105–133.
- Kanninen, Vesa & Bäcklund, Pia (2017) Kansalaisosallistumisen institutionaaliset rajat? Teoksessa Pia Bäcklund, Jouni Häkli & Harry Schulman (toim.) *Kansalaiset kaupunkia kehittämässä*, 16–34.
- Lapintie, Kimmo (2017) Tarinoita takapihalta 2.0: Vuorovaikutus digitaalisen median aikakaudella. *Yhdyskuntasuunnittelu* 55(4).
- Peltonen, Lasse, Tuomisaari, Johanna & Kanninen, Vesa (2008) Kaavavalitukset ja koettu oikeudenmukaisuus. *Yhdyskuntasuunnittelu* 46(3), 11–34.

- Seesmeri, Laura (2022) ”Kalevala meidän kaduilla”: Menetelmiä aineettoman ja affektiivisen kartoittamiseen. *Yhdyskuntasuunnittelu*, 60(1), 106–124. <https://doi.org/10.33357/ys.119921>
- Stevenson, Deborah (2014) *Cities of Culture. A Global Perspective*. Routledge. London.
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu (2009) *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon*. Tampere University Press. Tampere.